

Јелена Блануша

САБРАНИ СТРАХОВИ

Књижевна награда
»Новица Тадић« 2019

Едиција
ПРИСУСТВА
Књига пета

Уредник
Драјан Хамовић

Рецензент
Миломир Гавриловић

Покретач и покровитељ књижевног конкурса и едиције
Министарство културе и информисања Републике Србије

*Јелена
Блануша*

САБРАНИ СТРАХОВИ

Завод за проучавање културног развитка
Београд, 2019

ДОЗИРАЊЕ СТРАХА

Стрепња,

Дужице трепере као калейдоскоп
за све нијансе краја.
Тако отпочињу снови.

Јутра су знатно блажа,
негују занемарену способност:
могућност потпуног порицања.

У себе нежно доливаш
тачно одређену дозу страха,
препоручени дневни унос
апокалиптичних, крајњих решења.

Стрепња је гора од смрти,
остајање од могућности одласка.

Зато свакодневно треба
забрањивати себи ужас.
Изнова отпочињати стара тражења.

Кад се испуни, кад се одвије,
кад мајка умире: долази зима.

меланхолија,

Збирна ћутања.
Тајни периоди од пет месеци.
Предуго задржана зима.

Самоћа прелазних периода.

Смрт се испраћа
поступним и одмереним
завртањем рукава.

Гајењем унутрашњег корола,
спремањем за наредна разрастања.

Заклањањем иза тешких трагова.

Кад се оствари, кад
мајка напокон умре
– пролази зима.

тескоба,

Кад мајка умре – наступи пролеће.
Плашиш се свих прелазних решења.
Узимаш те године, те две
можда сасвим случајне цифре,
као свеопшта, референтна копча,
која ће сутра, кад порасту поља,
проћи изравно и кроз аорту твога срца.

Узимаш их преозбиљно
док пратиш читуље у новинама
и на огласним таблама,
док погађаш године пролазницима,
прерачунаваш познаницима.

Кад напокон изгориш, када се изгубиш,
кад се заврти бесконачна петља,
умириш се тек у хладноћи
свог заувек изгубљеног дома.

срџба,

У хладноћи изгубљеног дома
ишчекујеш надолазеће лето.
Мајка је одавно мртва.
Још увек има превише
њених мирисних кошуља.

Игре несуђеног бога,
разгневљеног судије,
доносиоца судбоносних одлука
постају природне и свакодневне.

(Као сваки интегрисани страх)

Кад редефинишеш морал,
релативизујеш посебно,
разулариш катексе,
ствара се прво вакуум,
а потом се рађа нова,
окамењена филозофија.

нада.

Окамењена филозофија
као ултимативни приступ
свих будућих одустајања;

Окамењена утроба
као простор за одлагање
сваке могућности припадања;

Њене ствари као
хладни вектори лета;

Чине те неспремном
за још једну јесен –

И никад више несрећном.

**ЗАПИСИ ИЗ
ЛАБОРАТОРИЈЕ
СТРАХА**

Поставка

Ко то умире у пролеће?
Нешто се распада, нешто рађа,
материја незаустављиво хрли
обновљеној нади, поновљеној
могућности пропадања.

Безграничној моћи колебања.

Ко ће за нама
преплакати у пролећа.
И сваке друге деценије
понеку сузу пустити.

Материја

Успешно већ десет година
ћутим о теби.

Данас је тај дан,
а ко ће нам сутра низ грло
ту кнедлу погурати?

У пролазу непријатно
добацити лековите речи.

Анализа

Ко још умире у пролеће?
Опет је такав дан,
сударају се сенке,
поново учим писати,
умирујем кошмаре –
тепам им као туђој деци.

Доћи ће дан када ће
и остали открити
највеће истине
свих цивилизација,
раскринкати све психологије,
глобалне токове,
тајне старога света.

Сложити бар два-три реда.

Синтеза

Решавам питања будућности предано,
као ти своју укрштеницу.
Отуд та непромишљено лоша тактика
објективног промишљања, дедукције,
дубинских анализа.

Одговарам на судбинска питања
као ти на своје питалице,
увек спремна да избегнем неминовно,
играм се наивности живота.

»Лепо би било живети,
али се путовати мора.«

Супстанца

Не палим свеће,
не клањам се мртвима,
само предано плачем
на крају једног света.

**ЛЕПОТА
СТРАХА**

Екстаза

Провлачиш срећу кроз
попречно-пругасте мишиће.

У име вечности ваља
отрпети хормонска тровања.
Дозволити да тело обузме
заразна могућност среће.

У танкој вољи тренутка
одабрати патос остајања.

Одустајања су тек нежна,
стварност их лоше прихвати.

Трема

Тешко се навикавамо
да живимо јефтино.
Потребно је прилагодити,
довести у ред,
надлежне реторичаре смисла.

Утолити топлином незајажљиву глад,
увити се пре него што пристанемо
на тај један колач меса.

Само под извесним,
претешким условима
ревидираћемо цену живота.
Пригрлити општа места.

Заједно,
у неприхватљивој опни
новог смисла

Дрхтаћемо,
као под ветром.

Деструкција

Предуго путујемо без гласа.
Очи се испрва скупљају,
а потом утапају у своју воду.

Смрт се растаче у случајним сусретима.

Дан у себи згусне
издах сваке лирике.
Опасно је волети на даљину.

Невољно одложиш прут
и остале своје мачеве.
Умириш одложене прошлости,
уложиш у игру на срећу.

Мало пре него што одустанеш
разматраш несвест или сан.
Затвориш прозоре.
Можда је ноћ. Или киша.

Залупиш врата за шумом
да се привикнеш на неприватљиво.

Згрчиш руке па шаке.
У тетиве сажмеш бол.

Инtruзија

Шапућемо језиком
заборављених афричких племена.

Тако лако пада мрак.

Увлажимо се у топле
постеље небића.

Уместо магије,
ритуално пуштамо филмове.

А онда: непријатељ.

А онда: одлазак

– руке из руке.

Кревет и роловани страх.

Проклињем те на језику
изумрлих словенских племена.

Крв крви. Срж сржи.

Апатија

Наша два језика,
потенцијалне енергије
– сабрани страхови.

Силовита љубав
само је запуштена илузија.

Сваким преламањем круга,
недовршавањем циклуса,
прекида се страх од смрти.
Друга игра је немогућа.

Здање изнова подигнуто
игром грађења поверења
још једном се тако сурвава.

И ако останеш градитељ,
и ако се расплинеш,
подједнако патиш,
једнако се урушава.

Положиће се свет на тебе,
независно од бесова.

**ИЗАБРАНИ
СТРАХОВИ**

Хипохондријаза

Треба беспрекорно поставити законе,
одредити прво правило сваког страха,
поставити немогуће, савршено решење:

Не гуглати га ни под којим условима.

Нелагода

Нормално је пропадати,
погубити конце,
покидати све нити што вежу
за постељицу пропадања.

Нормално је утонути,
опстојати, бежати.
Умирити се, изградити оклоп,
чауру за нова опстајања.

Онда се завртети у њој. Уморити.
Потом оживети базичну дечију игру,
суштину сваког игралишта – клацкања.

Претезати на једну, па другу страну.
Поларизовати простор ума.

Кретати се између алтернатива.
Парализовати простор идеја.

Пререзати се на пола.

Потреба

Спремни су дани да их обавије
једна потмула магла.

У суштини ствари сакријеш
наизглед безазлену игру
постављања сувислих питања,
бескрајне логичке врпце,
која ће до сутра изломити
свачију веру у свест.

Гладна мириса и звукова
у себи поништиш племенитост
једног зрелог парадајза
и једне добре замисли
која ће сутра,
кад попусте обручи,
разорити још нечији свет.

Обмана

Кружењем називамо своја
елипсоидна кретања,

Периодично примицање и одмицање,
стално бежање од привремених тежишта.

Први у низу је сопство,
други је егоцентризам Земља.

Земља, нелопта,
неизвајани гребен;

Земља –
камичак свемира.

Блокада

Потребно је много самоће
да се призове тај глас.

Тешко се и невољно буди,
умирује своје потлачене.

Не верујеш у поезију трећег лица,
не верујеш у дистанце.

Од тебе је остала само назнака
потенције да будеш песник,
силне, суве љуштуре сваке лирике,

Иако понекад замишљаш
мртвима све познанике,
иако одлично предвиђаш смрти,
систематично одлажеш преживеле.

Неспретне, несмотрене руке,
недостојне сваке лопте, сваке игре,
маше се оловке.

Постоји једна песникиња
која презире стилске вежбе,

књижевне теорије, курсеве,
креативна писања.

И несрећна је особа.

Опсесија

При сваком судару
испадне из тебе онолико душе
колико тежи опала коса
с пребледелог темена.

Просечна коса се састоји
од сто хиљада власи,
а ти останеш без
стотину дневно.

Овај предвиђени губитак
знатно скочи када
број чеоних судара
порасте неслућено.

Зато: када негде отпутују,
Циганке се дуго чешљају,
скупљају своју опалу косу
у омања, црна клупка,
пакују најпре у џепове,
па онда назад у цегере.

ЧВОРИШТЕ СТРАХА

Епигенеза

Сламање у предасима.
Геолошки периоди косе.
Кризе из периода
пре формације генома.

Најслабија карика си у ланцу
дезоксирибонуклеинских киселина.

У доба расутог угљеника
можда те може поништити
једини преостали простор сусрета
цивилизације гриња и тела.

Мана

Напад на срце:
њена слика на велеградској трави.

Осмех заувек несталих другарица,
подвиг заборављене младости,
свега што је чекало да се изгуби.
(Било је то мало пре него што
ме је родила – неуспешно).

Слике из периода пре бића
имају одложени утицај
на несазрео говорни апарат
једног неуспелог побачаја.

Због свега оног неискazanог
између наших времена
прошлост се изнова одиграва.
Долазе. Дани. Муцања.

Присилно удисање и издисање
најновије врсте смрти
искушава несавршеност срчаног мишића
у борби с неопходним откуцајима.

Била је срећна у мојим годинама.

Амбиција

Некада смо замишљале будућност
гурајући колица за лутке,
облачиле наслеђене играчке
у одећу коју смо правиле
од старих, распараних чарапа.

У истим колицима
она сад гура постељину
уместо свог одумрлог тела
које ће тек напоследку пристати
да одустане од идеје
свакодневног размештања кревета.

Будућност је сад већ сазрела:
атрофија социјалних односа,
очекивана истрошеност епитела.

До изражаја нарочито долази
нежна увијеност у матрицу
секундарних породичних сировина.

Нежност у неколико корака.

Кривица

Колица за лутке,
посве промашене прогнозе,
пробијају меке опне,
а затим и тврде љуске
недостижног друштвеног уговора.

Неодговорно,
не испуњаваш ни последње жеље.

Исправно је било само
кројење за велике и мале марионете,
увијање у омот непредатих дарова.

Циклично обнављање
непланираних одустајања.

Аверзија

Дедин тумор расте
брже од унукине косе.

Схватиш то прекасно,
када се у сувишним шапатима
провуче тескобно признање
о прању распарених чарапа,
и о том великом поразу,
чак три чарапе на десној нози –
наговештају коначног пропадања.

Нејасно је како изостану патње
приликом обувања и изувања ципела,
та чудесна несталност
термо- и механорецептора,
та дозвољена, преживљена асиметрија
у очима кротитеља контроле.

Тумор израста пребрзо,
а неке сасвим друге,
контаминирани споре
јучерашњих и садашњих губитака
ударају на један сасвим нови
и стални епицентар

згњеченог хипокампуса
и других оштећених једара.

Аверзија. Анемија.
Амигдала.

Напоследку, напокон,
спојиће се магнетна поља.

Руминација

Ратни простори,
запаљени домови,
изгубљене љубави
простиру се иза нас као
личне пустиње,
као сопствено спотицање.

Ако ипак
пристанемо на привременост,
пресудимо опстајање,
потребно их је оставити,
потребно је остарити;

Заборавити све, исто као
неприхватљиву прошлост,
као оно детињство
које нисмо могли волети.

Свезати се у тај чвор.

**РАЗВОЈНИ
ПУТ
СТРАХА**

Мрена

У сећањима моја баба
сад ђуца на авионе.

У младосџи, у Босни,
крај џокова неке
давно исџекле Уне.

Јер деца се даве
и џо барама.
Јер бомба никад сама
не екџлодира.
Јер никад не знаш кад
у кућу џушџаш џифусаре,
а када децу.
Јер и сџари умиру
кад се осџаве у снеју.

Јер – у снеју.

Раџи: џреживљена мрена.
Живоџ џосле: лед у оку.

Страх
тквива

У дубине

Кад будемо умирали
гореће шуме нашег детињства.
Сад је под њима стогодишња трава.

Први пут изгори детињство
у врелој крви.
Други пут гори трава
по којој смо газили док смо
као деца одлазили на обалу
и пливали кроз забрањену реку
кроз коју су неки још онда
изронили на погрешну страну.

Промаја

Док живимо, затвараћемо врата.

Мењали смо куће, породице, места,
огњишта за каљеве пећи
и никад се више нисмо угрејали.

Остарелим телима ослабе чула,
нарочито равнотежа,
али се кристализованом интелигенцијом,
мудрошћу покрета,
некако и даље одржавамо на ногама.

Било би срамно пасти сада.

Док живимо, затвараћемо она врата
кроз која су нам добровољно
некад све одвели.

Крвне освете

Рекли су тада да му неће ништа.
Очеви, дедови, стричеви
– неважно чији.

(Завет ћутања: педесет година)

Гробница је привилегија извиканих.

»На мапи Босне и Херцеговине овде можемо видети велики број црних тачака у одређеним зонама које припадају посмртним јамама.«

»Безимене јаруге нису картографски релевантне.«

Привремено преживели

Страшна је ствар
та негдашња Босна.
Сусед суседа не напада.
Мислили смо то више пута,
на више страна.

Срећом, имаш нешто мање суседа
када живиш на крају села.

Твој отац, природно промућуран,
излетео је, сакрио се у шумама,
и оплакао наивне истога дана.

Вражја епидемија тифуса
у лето четрдесет-неке
однела га је са остатком
бескорисног стада.

Ратне игре

Тада нисмо имали играчке.
Ни слаткише.
Оброци су били привилегија.
Био је рат чак и пре рата.

Први пут кад смо се заиграли у долу
с омањом, сјајном кутијом
(даром с неба),
прво смо се бескрајно радовали
(запостављена деца Босне),
онда смо је ставили у ватру
како бисмо цео случај
заташкали од родитеља.

То је био први пут да смо
остали без брата.

Ратне озбиљности

Другог пута се нејасно сећамо.

Потковани неминовношћу снега,
преспорим воловским колима,
ритмом наивног терета,
под притиском одмазде
неке сасвим непознате војске,
мајке су вршиле изборе
и непознатом формулом
изакане ратне логике
долазиле до коначног резултата.

Бели шум

Кад саберемо све мелодије шуме,
планинских потока, дрвених колиба,
чује се прво жуборење, а потом

Како спокојно пуцкетају
остацци нашег дома
у жижи прапожара.

Страх
камена

У долине

Кад будемо умирали
расипаће се по падинама стење
од ког су у неуспелом детињству
слагали тврђаву у нама.

Први пут се распрши детињство
под прецизношћу сечива,
други пут се одрања аорта
у хиљаде одблесака
који су нас још онда
из таме дубоког снега
постојаном превртљивошћу
имали смртно заслепети.

Оно што се звало дом

Могли смо бити тамо
док је горело стеће.

Унутар пажљиво одабраног камена,
сложеног архитектонском вештином
за наредне стотине година,
могли смо бити све што се
поносило од угљеника.

Јадна, наивна материја.

Туђом свешћу
продисали смо у зао час.

Маћехе и мајке

Над босим ногама
носило се тело страха,
и то тело самоодржања
тумарајући по шумама
трагало је за другачијим
људским творевинама.

На вратима забачене колибе
међу празним крошњама
те поодмакле зиме
одиграло је лото живота.

Усађена хеуристика,
чак и на узрасту од шест,
способна је одбацити
смрт испод леда,
пригрлити смрт
покрај пламена.

Цеста

У колони,
пред пејзажем лешева,
страх има босе ноге.

Разуђеност се испрва
постигне бомбама,
па надљудском дреком.
Потом се непријатељ утишава,
насмеша, прилази босоној деци,
умотава им ножице ћебетом,
и – као сопствену – за храброст их
награђује чоколадом.

Немушти

Нежни су војници који
говоре непознатим језиком;

Требало је то рећи свету.

О успешности миграција

Могли смо бити сами
док су се развијала детињства,
предуслов садашње старости,
док се нисмо плашили
умирања у ритму капака.

Развојни пут страха одвија се
од незнанца до суседа,
од суседа до родитеља,
од родитеља до колоне,
од колоне до самоће;

Од праска до тишине,
од сечива до нежности,
од леда до блата,
од рата до рата.

ДОЗИРАЊЕ СТРАХА

- 7 Стрепња,
- 8 меланхолија,
- 9 тескоба,
- 10 срџба,
- 11 нада.

ЗАПИСИ ИЗ ЛАБОРАТОРИЈЕ СТРАХА

- 15 (Порицање)
- 16 (Понирање)
- 17 (Промишљање)
- 18 (Превладавање)
- 19 (Прихватање)

ЛЕПОТА СТРАХА

- 23 Екстаза
- 24 Трема
- 25 Деструкција
- 26 Интрузија
- 27 Апатија

ИЗАБРАНИ СТРАХОВИ

- 31 Хипохондријаза
- 32 Нелагода
- 33 Потреба
- 34 Обмана
- 35 Блокада
- 37 Опсесија

ЧВОРИШТЕ СТРАХА

- 40 Епигенеза
- 41 Мана
- 42 Амбиција
- 43 Кривица

- 44 Аверзија
- 46 Руминација

РАЗВОЈНИ ПУТ СТРАХА

- 49 (Патња)

Страх ткива

- 53 (Потиштеност)
- 54 (Предосећај)
- 55 (Презир)
- 56 (Пркос)
- 57 (Пожуда)
- 58 (Паника)
- 59 (Подвојеност)

Страх камена

- 62 (Оснаженост)
- 63 (Осетљивост)
- 64 (Одбаченост)
- 65 (Опречност)
- 66 (Осећајност)
- 67 (Осујећеност)

Књижевна награда »Новица Тадић« 2019

Библиотека ПРИСУСТВА

Књига пета

Јелена Блануша

САБРАНИ СТРАХОВИ

Издавач

Завод за проучавање културној развјика

За издавача

др Вук Вукићевић

Редакција

Марко Аврамовић

др Јана Алексић

Миломир Гавриловић

др Владимир Коларић (секретар)

Никола Маринковић

др Драјан Хамовић

Дизајн и прелом

Универзитет уметности у Београду,

Факултет примењених уметности

Тираж

300

Штампа

Решро принт д.о.о.

Београд, 2019

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
821.163.41-1

БЛАНУША, Јелена, 1987 –

Сабрани страхови / Јелена Блануша. – Београд : Завод за
проучавање културног развитка, 2019 (Београд : Ретро принт). –
67 стр. ; 21 см. – (Библиотека Присуства / [Завод за проучавање
културног развитка] ; књ. 5)

Тираж 300.

ISBN 978-86-81529-74-4
COBISS.SR-ID 27777676